

Beszélgetés Ranódy László filmrendezővel

Többször láttam Ranódyt rendezni, a legnagyobb felfordulásban is nyugodt maradt és halkszavú, szilárd pont a forgatagban. Észrevettem, nem szereti, ha nézik munka közben, bár erről sohasem tett megjegyzést.

Most rövid beszélgetésünk során erről faggatom.

— Az alkotás folyamata magányügy — válaszolja. — Az indián asszonyok is, ha megérzik, hogy eljött a pillanatuk, felkerekednek, elvonulnak a magányos erdőbe szülni és csak a csecsemővel karjukon térnek vissza.

— És ha a csecsemőnek ferde a nyaka vagy hat ujj nőtt a lábán?

— Az anya megtette, amit tehetett, most már megkövезhették.

— Persze, minden anya elfogult a saját gyerekével szemben.

— Ne higgye. Véletlenül tegnap láttam hosszú idő után ismét a »Szakadék«-ot. Voltak pillanatok, melyekért úgy éreztem, érdemes volt megcsinálnom a filmet...

— Például mikor Bakos József beméz háza ablakán és a szobában meglátja holtan kiterítve a kisfiát, ugye? Ahogy visszaemlékszem, most is hideg fut végig a hátamon.

— Igen, igen! Ezekért a bizonyos pillanatokért érdemes egyáltalán filmet rendezni. De tegnap a hibák is élesebben a szemembe ötlöttek. A múltó idő a legjobb orvossága az alkotói elfogultságnak.

— Emlékszem, a kritikák annak idején úgy üdvözölték a »Szakadék«-ot, mint amelyben sikerült megteremtteni a jellegzetesen magyar, nemzeti filmstílust. Mi a véleménye erről?

— A nemzeti jelleg kifejezése természetes és kötelező eszköze a realista ábrázolásnak, de ez még nem stílus. Magától értetődő, hogy a magyar parasztlak a magyar paraszt vérmérsékletével rendelkezik, az olasz kiskereskedő olasz temperamentummal. Ha egy filmben a ma-

gyar paraszt kezével jobbra-balra kaszáva gesztikulálna, pergő nyelvel, szemét forgatva hadarna, vagy ha az olasz fűszeres kurta tömönatokban bökné oda véleményét, komótosan rágyújtva pipájára, nagyokat pötkne a földre, mindenki azt mondaná, a film alkotói rosszul figyelték meg az életet, mert a magyar, illetve az olasz ember nem ilyen. Eszükbe sem jutna újszerű stílusról beszélni.

Összerakva a beszélgetésünk alatt hallottakat, találgatva és következtetve, valami lassú, konok határozottságot sejtek meg Ranódy egyéniségében. Megfontolt, biztos karcsapásokkal közelíti meg céljait. Már hatodikos gimnazista korától kezdve filmrendező alkart lenni. Mint nevetve mesélte, a legdöntőbb és a leglelkesebb benyomást a »Meseautó« egyik jelenete gyakorolta rá.

— Sajnos, nem tudom szó szerint idézni. Kabos faggatja a vezérigazgató titkárnőjét — Gombaszögi Ella játszotta —, miért nem viszozza érzelmeit, talán valaki mást szeret és ha igen, kit? Vágás. »Engem...« — mondja Törzs Jenő, a vezér és egy egészen más irányú mondatot folytat, valami ilyesmit: »Engem nem érdekel az igazgatóság véleménye...« Ez volt a csodák csodája! Egy műfaj, amiben ilyen lehet csinálni, többet ért számomra irodalomnál, zenénél, mindennél. Persze, ma már én is primitívnek és elavultnak érzem az ilyen megoldásokat.

1943-ban első filmjeként Darvas Szakadék-ját rendezte volna, de a filmet politikai tendenciája miatt le tiltották. Nem nyugodott bele, megrendezte tizenhárom év múlva.

Igy kívülről nyugodt, kiegyensúlyozott temperamentumnak nézem, a mikszáthos megjelenéshez mikszáthos életbölcseiséget képelek, de ő azt mondja, ez csak látszat, a belső izgatottság, az állandó feszült idegállapot leplezése.

Ranódy, többi rendezőnkhez viszonyítva, meglehetősen ritkán rendez. Megkérdezem, mi az oka ennek?

— Szerintem — válaszolja — évi egy filmnél többet nem lehet gondosan előkészíteni. Még így is, az irodalmi forgatókönyv elkészülése rendszerint egybeesik a forgatás elkezdésének időpontjával. Ennek aztán az a következménye, hogy a rendezőnek csak igen kevés ideje marad az irodalmat filmre áttranszponálni, ami meg is látszik az elkészült film színvonalán. Ezért örültem is, hogy következő filmem — Darvas József: »Vízkeresztől Szilveszterig« c. regényéből készül — előkészítésében külső körülmények miatt kényszer-szünetet kellett tartanom. A forgatókönyv első változatán annyi javítani valót találtam, annyi új elképzelésem támadt közben, hogy ismét előlről nekifogtunk az egész munkának.

Kérdezgetem rendezői ideáljáról. A tartózkodást, az egyszerűségeit vallja eszményének.

— A rendező sohase tolja előtérbe magát, ne hívja fel a néző figyelmét saját személyére. »Ime, itt vagyok én, a rendező, nézzétek, micsoda szaltó mortálékat mutatok, csodáljatok és tapsoljatok!« Nem, a nézőnek nem szabad észrevennie, hogy a filmet rendezték is, amit lát, érezze megrendezetlen, valódi életnek, ennél nagyobb művészi bravúrt, rendezői dicsőséget nem tudok elképzelni. Ebben a tekintetben legnagyobb élményem Ford, Steinbeck: »Érik a gyül-

mölcs«-éből készített filmje volt.

Ranódy minden filmjében új színészekkel kísérletezik. Ő adott először szerepet Medgyessy Máriának, Bara Margitnak, Csögör Tibornak, Kubik Bélának, Móór Mariannak. Móór Mariant például közel ötezer jelentkező közül választotta ki.

— A Vízkeresztben szeretnék eredeti parasztarcokkal próbálkozni. Persze, a nem színész színészek problémája nem olyan egyszerű, a leggondosabb irányítás mellett is rendszerint csak saját magukat tudják eljátszani, valaki másá átlényegülni már képtelenek. A felcsillantott lehetőség, a vágyak és a képességek közötti ellentmondás gyakran okoz tragédiát. Ha emlékszik Vittorio de Sica »Biciklitolvajok«-jának főszereplőjére, neki sem sikerült soha többé megismételni egyszeri rendkívüli teljesítményét. A fiatalok meg különösen hajlamosak, hogy elkapassák magukat. Mint mikor a zongoratanárnő és a tanítványa négykezeset játszanak. Ámbár a tanítvány csak néha üt le egy-egy hangot, a zongora mellől felállva, mégis kész zongoraművésznek képzelet magát. Meg kell értetni a dilettáns üstökösökkel, csak úgy nyertik vissza lelki egyensúlyukat, ha egyszeri filmszereplésüket csak egy szép kalandnak tekintik életükben, nem pedig új hivatásnak.

LÉTAY VERA